

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І. МЕЧНИКОВА

«Затверджую»

Проректор з науково-педагогічної роботи

О.В. Запорожченко

ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ АСИСТЕНТСЬКОЇ ПРАКТИКИ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ
ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені І.І. МЕЧНИКОВА

Схвалено на засіданні
Науково-методичної ради
ОНУ імені І.І. Мечникова
18.10.2018 р., протокол № 4

Програма педагогічної асистентської практики здобувачів вищої освіти ступеня
доктора філософії Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова

Розробники:

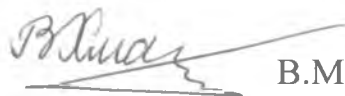
Н.В. Кузнєцова, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки ОНУ імені І.І. Мечникова;
О.М. Ружицька, кандидат біологічних наук, доцент,
завідувач відділу аспірантури та докторантури
ОНУ імені І.І. Мечникова.

Рецензенти:

І.П. Анненкова, доктор педагогічних наук, доцент кафедри
педагогіки ОНУ імені І.І. Мечникова;
С.П. Гвозд'їй, доктор педагогічних наук, доцент
завідувач кафедри медичних знань та безпеки життєдіяльності
ОНУ імені І.І. Мечникова.

Схвалено на засіданні Науково-методичної ради ОНУ імені І.І. Мечникова
18.10.2018 р., протокол № 4

Голова Науково-методичної ради
ОНУ імені І.І. Мечникова
доктор історичних наук, професор,

В.М. Хмарський

Секретар Науково-методичної ради
ОНУ імені І.І. Мечникова
доктор педагогічних наук, доцент

І.П. Анненкова

1. Вступ

1.1. Програма педагогічної асистентської практики здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (далі – Університет) визначає зміст і організаційно-методичні засади проходження педагогічної практики аспірантами.

1.2. Педагогічна асистентська практика в системі вищої освіти на третьому освітньо-науковому рівні є одним з етапів професійної підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (далі – аспіранти) до науково-педагогічної діяльності, який має за мету сформувати професійно-педагогічні компетентності щодо здійснення освітнього процесу у закладах вищої освіти.

1.3. Програма педагогічної асистентської практики розроблена на основі Закону України «Про вищу освіту», у відповідності до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» від 23.03.2016 р. № 261, з урахуванням Положення про організацію освітнього процесу в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова, Положення про порядок проведення практики здобувачів вищої освіти Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, освітньо-наукових програм підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова.

2. Мета і завдання педагогічної асистентської практики

2.1. **Метою** педагогічної асистентської практики аспірантів є формування системи компетентностей майбутніх науково-педагогічних працівників, здатних здійснювати аналітичне осмислення стану та перспектив розвитку сфери освіти (відповідної спеціальності), створювати та впроваджувати новий зміст освіти та новітні методики (технології) навчання.

2.2. Основними **завданнями** педагогічної асистентської практики є:

- закріплення і поглиблення теоретичних знань, отриманих під час навчання в аспірантурі;
- набуття досвіду проведення всіх форм організації освітнього процесу і видів навчальних занять у закладах вищої освіти;
- поглиблення та застосування фахових знань у розв'язанні конкретних педагогічних завдань практики;
- інтеграції науково-дослідної та педагогічної діяльності практикантів;

- розвиток професійно-педагогічних здібностей на основі досвіду практики.

Додатковими завданнями педагогічної асистентської практики аспірантів

є:

- отримання уявлень про діяльність кафедри на посаді науково-педагогічного працівника у період проходження практики;
- впровадження результатів дисертаційного дослідження в освітній процес;
- формування умінь моніторингових досліджень у галузі освіти;
- розвиток умінь у галузі формальної, неформальної і інформальної освіти.
- стимулювання самовдосконалення майбутніх фахівців.

2.3. Процес проходження педагогічної асистентської практики скерований на формування у аспірантів наступних компетентностей або їх елементів:

2.3.1. Компетентності, пов'язані з проведенням **навчальної** роботи:

- Здатність до проведення різних форм організації освітнього процесу (навчальних занять, самостійної роботи, практичної підготовки, контрольних заходів);
- Здатність до організації і проведення різних видів навчальних занять (лекцій; практичних, семінарських, лабораторних, індивідуальних занять; консультацій).

2.3.2. Компетентності, пов'язані зі здійсненням **методичної** роботи

- Здатність до педагогічного аналізу проведення різних форм організації освітнього процесу та різних видів навчальних занять;
- Здатність до розробки навчально-методичного забезпечення різних форм організації освітнього процесу;
- Здатність до використання сучасних освітніх технологій при проведенні різних видів навчальних занять.

2.3.3. Компетентності, пов'язані зі здійсненням **наукової** роботи:

- Поглиблення знань із спеціальності, за якою аспірант проводить дослідження;
- Набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження;
- Здатність до застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності.

2.3.4. Компетентності, пов'язані з проведенням **організаційної** роботи:

- Здатність здійснювати різні види педагогічної комунікації, вибирати і конструювати зміст, форми, методи і засоби виховної, позааудиторної, профорієнтаційної роботи тощо.

- Здатність до здійснення неформальної освіти зі здобувачами вищої освіти і формування у них мотивації та умінь інформальної освіти.

2.4. Очікувані **результати** навчання. Після проходження практики аспіранти мають **знати**:

- основні форми організації і основи планування освітнього процесу у закладах вищої освіти;
- дидактичні принципи проведення всіх видів навчальних занять у закладах вищої освіти;
- документи, що регламентують і відображують зміст освіти у вищій школі;
- сучасні форми і методи здійснення освітнього процесу, скерованого на формування компетентностей здобувачів вищої освіти;
- форми і методи контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти;
- види навчально-методичного забезпечення освітнього процесу і вимоги до них;
- форми і методи виховної (позааудиторної, профорієнтаційної) роботи з молоддю.

Аспіранти мають **уміти**:

- визначати мету і завдання різних видів навчальних занять, добирати відповідний зміст, форми, методи і засоби освітньої взаємодії зі здобувачами вищої освіти;
- застосовувати різні форми і методи освітньої взаємодії, враховуючи специфіку спеціальності і рівень освіти;
- застосовувати сучасні освітні технології, зокрема, інформаційно-комунікаційні та інтерактивні;
- розробляти навчально-методичні матеріали до курсу, що викладається;
- здійснювати контроль знань і умінь здобувачів вищої освіти;
- організовувати різні форми виховної (позааудиторної, профорієнтаційної) роботи з молоддю.

2.5. У робочих програмах педагогічної асистентської практики, враховуючи специфіку спеціальності та галузі знань, факультети мають конкретизувати завдання практики, перелік загальних і фахових компетентностей, знань та практичних умінь аспірантів.

3. Організація проведення практики

3.1. Згідно з навчальним планом Університету педагогічна асистентська

практика проводиться для аспірантів третього року навчання. Обсяг практики становить 6 кредитів ЄКТС (180 год.).

3.2. Педагогічна асистентська практика проводиться після вивчення курсів «Педагогіка вищої школи»/«Педагогіка і психологія вищої школи», «Методика викладання у вищій школі»/«Методика викладання фахових дисциплін».

3.3. Проведення педагогічної асистентської практики передбачає три етапи:

- початковий (орієнтовний обсяг становить не менше 2 кредитів ЄКТС);
- основний (орієнтовний обсяг становить не менше 3 кредитів ЄКТС);
- заключний (орієнтовний обсяг становить не менше 1 кредиту ЄКТС).

3.3.1. На **початковому** етапі практикант має:

- з'ясувати функції, мету, завдання практики;
- скласти індивідуальний план проходження практики;
- ознайомитися з організаційною, навчально-методичною та науковою роботою кафедри, нормативно-правовою базою, що регламентує організацію освітнього процесу в Університеті;
- відвідати заняття провідних викладачів кафедри і факультету.

3.3.2. На **основному** етапі практики практикант має :

- укласти розгорнуті план-конспекти занять, обговорити їх з науковим керівником/керівником практики від кафедри;
- підготувати необхідні методичні та дидактичні матеріали, технології для проведення занять;
- провести на належному науково-методичному рівні заняття згідно індивідуального плану;
- організувати та провести для студентів захід виховного (позааудиторного, профорієнтаційного) спрямування, засідання наукового гуртка/проблемної групи;
- взяти участь у засіданнях кафедри, наукових семінарах (конференціях).

3.3.3. На **заключному** етапі практикант має:

- підготувати звітні матеріали за підсумками проходження практики і надати керівнику практики з метою перевірки та оцінювання;
- захистити результати практики у встановленому порядку.

3.4. Організатором та базою проходження практики є кафедра, за якою закріплений аспірант.

3.5. Для аспірантів, зарахованих з посад науково-педагогічних працівників, які мають педагогічний стаж, або які поєднують навчання з науково-педагогічною діяльністю, практика рішенням кафедри може бути скорочена або перезарахована (за умови надання позитивної характеристики з

місця роботи).

3.6. Загальне керівництво педагогічною асистентською практикою аспіранта покладено на завідувача кафедри, за якою закріплений аспірант.

3.7. Керівник практики від факультету узгоджує організаційні питання проведення практики з кафедрами, готує наказ про проведення педагогічної асистентської практики аспірантів.

3.8. Безпосереднє керівництво педагогічною асистентською практикою, науково-методичне консультування та контроль за проходженням практики аспіранта здійснює науковий керівник/керівник практики від кафедри, який:

- добирає тематику занять та академічні групи для проведення педагогічної практики;
- надає методичну допомогу практиканту у плануванні та організації навчальної взаємодії;
- контролює роботу аспіранта, відвідує його заняття та інші види роботи зі студентами, здійснює заходи щодо усунення недоліків у організації практики;
- оцінює роботу аспіранта і готує відгук про його роботу під час проходження практики.

3.9. Науково-педагогічне і методичне консультування аспіранта під час проходження педагогічної асистентської практики здійснює консультант від кафедри педагогіки, який консультує аспіранта:

- з питань навчально-методичного забезпечення проведення залікових занять, зокрема, використання сучасних освітніх технологій;
- з питань підготовки і проведення заходу виховного (профорієнтаційного) спрямування, позааудиторного заняття зі студентами або учнями;
- з питань оформлення документації.

4. Зміст практики

4.1. Зміст педагогічної асистентської практики аспірантів узгоджений з напрямками діяльності науково-педагогічних працівників: навчальною, методичною, науковою і організаційною.

4.2. **Навчальна** робота аспірантів-практикантів включає:

- підготовку та проведення на належному рівні не менше двох лекцій у присутності керівника практики;
- підготовку та проведення на належному рівні не менше двох практичних (семінарських, лабораторних) занять у присутності керівника практики;
- підбір і використання сучасних наочних матеріалів в процесі проведення занять (презентації, відеофільми, віртуальні екскурсії, віртуальні лабораторні

роботи тощо);

- розробку і використання на заняттях інтерактивних форм роботи зі студентами, інших технологій навчання.

4.3. **Методична** робота аспірантів-практикантів включає:

- ознайомлення з організацією навчальної та методичної роботи кафедри та факультету;
- ознайомлення з освітньою програмою та робочим навчальним планом спеціальності;
- ознайомлення з навчально-методичним комплексом дисципліни (навчальна програма дисципліни, робоча програма навчальної дисципліни, теми і плани лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять, завдання для самостійної роботи, засоби контролю знань (для поточного і підсумкового контролю));
- ознайомлення з матеріалами методичного забезпечення вивчення навчальної дисципліни (підручники, навчальні посібники, тексти лекцій, інструктивно-методичні матеріали до практичних, семінарських, лабораторних занять, самостійної роботи);
- ознайомлення з тематикою курсових та кваліфікаційних робіт, інструктивно-методичними матеріалами до їх виконання і захисту;
- відвідування занять (лекцій, практичних, семінарських, лабораторних, індивідуальних занять) провідних фахівців кафедри та факультету, інших аспірантів та їх педагогічний аналіз;
- підбір і підготовку наочного матеріалу (презентацій, таблиць, малюнків, схем, препаратів, карток тощо);
- розробку завдань для поточного контролю знань студентів (тестів, запитань з повною відповіддю тощо);
- участь у методичній роботі кафедри;
- участь у вебінарах, скайп-конференціях, інтернет-конференціях освітнього спрямування за допомогою мережі Інтернет.

4.4. **Науково-педагогічна** робота аспірантів-практикантів включає такі види діяльності (вибір узгоджується з керівником практики):

- участь у роботі кафедри;
- участь у проведенні наукових семінарів, конференцій кафедри, факультету, Університету;
- участь у залученні студентів до наукової роботи, підготовці та проведенні засідання студентського наукового гуртка/товариства/проблемної групи, конкурсу студентських наукових робіт;
- проведення моніторингового дослідження освітньої тематики.

4.5. **Організаційна** робота аспірантів-практикантів включає (один захід за вибором аспіранта):

- знайомство з системою виховної роботи Університету і факультету;
- проведення виховного заходу зі студентами академгрупи. Тематика виховних заходів узгоджується із планом виховної роботи кураторів академгруп відповідних кафедр;
- розробку змісту і проведення тематичних екскурсій для студентів у музеях Університету (палеонтологічному, анатомічному, зоологічному, мінералогічному, історії Університету);
- знайомство з системою електронного навчання. Аналіз (розробка) лекції за темою дисертаційного дослідження для онлайн-платформи Prometheus (українського громадського проекту масових відкритих онлайн-курсів);
- підготовку і проведення профорієнтаційного заходу згідно плану роботи кафедри (факультету);
- підготовку і проведення зі студентами заходу культурно-спортивного спрямування згідно плану роботи факультету.

5. Методичне забезпечення

5.1. Основну функцію науково-методичного забезпечення педагогічної асистентської практики виконують навчально-методичні комплекси відповідних дисциплін.

5.2. З метою належного проведення педагогічної практики аспірантів на факультетах укладають інструктивно-методичні матеріали щодо проведення педагогічної асистентської практики аспірантів певної спеціальності як у паперовому, так і електронному вигляді.

6. Форми та методи контролю. Підведення підсумків практики

6.1. До захисту практики здобувачем вищої освіти ступеня доктора філософії подаються наступні документи:

1. Індивідуальний план проходження практики.
 2. Відгук-характеристика керівника практики.
 3. Портфоліо з матеріалами щодо виконання всіх завдань практики (у паперовому вигляді):
- Звіт про підсумки практики, що містить виклад проведеної під час практики роботи, зокрема: перелік проведених навчальних занять, методичної роботи, виховних (позааудиторних, профорієнтаційних) заходів практиканта, перелік відвіданих занять, тощо.

- Розроблені плани-конспекти відкритих залікових занять (не менше однієї лекції, двох практичних, семінарських або лабораторних занять).
- Аналіз одного з відвіданих занять викладачів або інших аспірантів (лекції, практичного, семінарського, лабораторного заняття).
- Підготовлені дидактичні матеріали, наочні засоби навчання (презентації), матеріали, що ілюструють використання інформаційно-комунікаційних та інтерактивних технологій під час проведення занять (кількість, назва, теми).
- План-конспект виховного (позааудиторного, профорієнтаційного) заходу/засідання наукового гуртка/проблемної групи, що провів аспірант.

6.2. Документація подається керівнику практики в строки згідно з затвердженим планом роботи.

6.3. До захисту практики допускаються здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії, які у повному обсязі виконали індивідуальний план практики і надали пакет документів, передбачених Програмою.

6.4. Результати практики та її захист оцінюються на підставі наданих звітних документів, а також висновків, які відображені у відгуку-характеристиці керівника практики.

6.5. Підсумковий контроль з педагогічної асистентської практики відбувається у формі диференційованого заліку. При визначенні підсумкової оцінки враховуються результати оцінювання з усіх видів робіт (навчальної, методичної, організаційної), передбачених програмою практики. Оцінювання діяльності аспіранта-практиканта здійснюється згідно Положення про організацію і проведення контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.

6.6. Критерії оцінювання роботи аспірантів-практикантів

I. Рівень науково-методичної підготовки:

- рівень фахових знань і методики викладання фахових дисциплін;
- знання теоретичних основ планування освітнього процесу, обліку та контролю знань та умінь студентів у закладі вищої освіти;
- знання нормативно-правової та службової документації, уміння працювати з науковими першоджерелами для вирішення завдань практики;
- обґрунтованість планування видів навчальних занять: усвідомлення освітніх цілей і завдань; доцільність змісту, форм і методів роботи зі студентами; творча інтерпретація інноваційних педагогічних технологій;
- оформлення методичних розробок занять і виховних заходів відповідно до дидактичних вимог;
- уміння цілеспрямовано спостерігати та аналізувати різні форми навчально-виховної роботи зі студентами;

- ґрунтовність самоаналізу (власної педагогічної діяльності) та аналізу роботи колег.

II. Рівень сформованості системи професійно-педагогічних умінь і якість викладацько-педагогічної діяльності аспіранта-практиканта:

- відповідність лекційних, практичних, семінарських, лабораторних, індивідуальних занять сучасним дидактичним вимогам до навчальних занять у закладах вищої освіти;
- володіння методикою організації та проведення різних видів діяльності зі студентами;
- ефективність застосування та творча інтерпретація інноваційних педагогічних технологій;
- якість підготовки, організації і проведення заходу виховного (профорієнтаційного) спрямування.

7. Рекомендовані джерела та інформаційні ресурси

Законодавчі і нормативні документи

1. Закон України «Про освіту».
2. Закон України «Про вищу освіту».
3. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти: Наказ МОН України від 16 липня 2018 р. № 776.
4. Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266: Наказ МОН України від 06 листопада 2015 р. № 1151.
5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України від 25 червня 2013 р. № 344.
6. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах): Постанови Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261.
7. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266.

Рекомендована література

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підручник / А.М. Алексюк. – К.:Либідь, 1998. – 560 с.
2. Біляковська О.О. Дидактика вищої школи: навч.посібн. / О.О. Біляковська, І.Я. Мищишин, С.Б. Цюра. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 360 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С.С. Вітвицька: – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
4. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи /А.І. Кузьмінський.- К.: Знання, 2005.– 486

- с.
5. Левченко Т.І. Європейська освіта: конвергенція та дивергенція / Т.І. Левченко. – Вінниця, 2007.
 6. Лекції з педагогіки вищої школи / За ред. В. І. Лозової. – Харків: ОВС, 2006. – 496 с.
 7. Мороз О.Г. Педагогіка і психологія вищої школи / О.Г. Мороз, О.С. Падалка, В.І.Юрченко. – К.: НПУ, 2003. – 267 с.
 8. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі / В.М. Нагаєв: Навч. посібн. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
 9. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
 10. Педагогіка вищої школи / за ред. З.Н. Курлянд. – К.: Знання, 2005. – 399 с.
 11. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи: підручник.- 3-є вид. /Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко. – К.:Каравела, 2011. – 360 с.
 12. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи: Практикум: навч. посіб. /Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко: – К.: Каравела, 2008. – 335 с.
 13. Поляков Н.В. Классический университет: от идей античности к идеям Болонского процесса / Н.В. Поляков, В.С. Савчук. – Днепропетровск, 2007.
 14. Проблеми формування професіоналізму особистості та діяльності майбутнього фахівця в контексті вимог євроінтеграції: колективна монографія / під наук. ред. проф. О.С. Цокур. – Одеса: СПД Бровкін О.В., 2012. – 160 с.
 15. Ситуационный анализ, или Анатомия кейс-метода / Под ред. Ю. П. Сурмина. – Київ: Центр інновацій та розвитку, 2002. – 286 с.
 16. Слепкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі / З.І.Слепкань. – К.: Вища школа, 2005. – 240 с.
 17. Трайнев В.А. Дистанционное обучение и его развитие (Обобщение методологии и практики использования) / под общ. ред. В.А. Трайнева. – М.: Дашков и К., 2008. – 293 с.
 18. Трайнев В.А. Повышение качества высшего образования и Болонский процесс. Обобщение отечественной и зарубежной практики / В.А. Трайнев. – М.: Дашков и К., 2008. – 390 с.
 19. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / М.М. Фіцула. – К.: «Академвидав», 2006. – 352 с.
 20. Хуторской А. В. Эвристическое обучение. Теория, методология, практика / А.В. Хуторской. – М.: Международная педагогическая академия, 1988. – 266 с.
 21. Цокур О. С. Педагогіка вищої школи. Вип. 2. Педагогічний менеджмент: навчально-методичний посібник / О.С. Цокур. – Одеса: «Юридична літ-ра», 2002. – 68 с.
 22. Чернілевський Д.В. Педагогіка та психологія вищої школи: навч. посібн./ Д.В. Чернілевський, М.І. Томчук. – Вінниця: Вінн. соц.-екон. ін.-тут Ун-ту "Україна", 2006. – 402 с.

Інформаційні ресурси

<http://mon.gov.ua>

<http://onu.edu.ua>

<http://prometheus.org.ua>